

„Евроатлантическите измерения на националната сигурност и приносът на България за укрепване на сигурността в региона след 2015г.“

Средата за сигурност е съвкупност от динамично променящи се външни и вътрешни условия, които биха могли да бъдат генератор на рискове и заплахи. Проблемите, с които ще се сблъскат страните от евроатлантическото пространство и държавите от региона на Югоизточна Европа и черноморския басейн след 2015 година, се припокриват със съществуващите в момента, но ще придобият и нови измерения, за които ще са необходими и нови решения.

Най-сериозна остава заплахата от тероризъм. Обстановката в Близкия и Средния изток и Северна Африка е основният фактор влияещ на активността на терористичните организации. Редица членки на НАТО са в списъка на страните цели на тези организации. Опасността за тях е реална, като атаките освен да бъдат насочени към техни посолства и представителства в определена страна, могат да бъдат извършени и на територията на страната членка. България, като страна напълно подкрепяща антитерористичните мерки на страните партньорки и участваща със свои контингенти в мисии и операции на НАТО, също бива застрашена от терористични атаки. На тази опасност трябва да се погледне още по-сериозно, след като страната ни бе обект на самоубийствен атентат през лятото на 2012 година.

Друг съществен риск е породен от ислямския фундаментализъм, целящ интегрирането между религия, държавност, политика, модерни технологии, военна мощ и тероризъм. Възникна ново поколение терористи, което не е пренесено и не е тясно свързано с Близкия Изток. Налице е стремеж за инструментализиране на ислямската вяра с цел противопоставяне на основните европейски ценности, увеличаване дистанцията на мюсюлманите от останалата част от обществото, а от там и налагане на понятието “ислямски фундаментализъм”. Привържениците му отхвърлят демокрацията, правата на човека, плурализма и искат промяна на обществения ред. Следователно много важно е да се осъзнае опасността не само от “терористичния ислям”, но и от “политическия ислям”.

Освен опасност от терористични атаки бързо променящата се политическа обстановка в проблемните държави предизвиква вълна от нелегални бежанци, която залива страните от южна и югоизточна Европа. През Балканите минава един от четирите основни нелегални европейски маршрути – от Централна Азия, Иран и Турция през Балканите, към Италия, Австрия и Западна Европа. Балканският маршрут е комплексен – включва както нелегална емиграция, така и незаконна търговия с хора, стоки, наркотици и оръжие. В близко бъдеще региона, като част от контактна зона и транзитен пункт, ще бъде подложен на все по-нарастващ емигрантски натиск, като доказателство за това е потокът от бежанци в следствие на арабската пролет и вътрешния конфликт в Сирия. Освен проблем пред националната сигурност е факта, че с хората бягащи от войната влизат и множество елементи свързани с терористични организации, които се занимават с развиване на терористична дейност и представляват пряка опасност за сигурността на страната. Освен това страните от южна Европа не са готови икономически и физически да предложат необходимите условия за живот на бежанците. За да се спре нелегалният приток на хора има нужда от изграждането на

нови погранични съоръжения и осигуряването на засилена охрана по границата, което натоварва бюджетите на заетите с тази дейност министерства.

Друг регионален проблем представлява интеграцията на Западните Балкани. В тези страни все още не са напълно решени междуетническите и различия, което води до осезаемо напрежение. Нерешените косовски проблеми оказват пряко влияние върху сигурността в съседни страни и подклаждат опасността от избухване на нов конфликт. Поради близостта си, България би могла да изиграе основна роля в този регион чрез предоставяне на един стабилен модел за безпроблемно съжителство на мюсюлмани и християни и хора от различни етноси и също така да допренесе за евроатлантическата интеграция на тези страни чрез своя опит.

Предизвикателство пред националната сигурност ще представлява изграждането на обекти от изключително икономическо значение за страната ни и региона. Газопроводите, които ще свързват страните от черноморския регион и Западна Европа ще се нуждаят от защита поради факта, че много хора ще бъдат пряко зависими от работата на съоръженията. Това ги превръща в апетитна цел за терористични нападения или извършване на саботажи по инсталациите. Такива съоръжения ще бъдат изградени и в съседни на България страни членки на евроатлантическата зона.

Сегашната икономическа обстановка е може би най-тежката за много страни от края на Втората Световна война насам. От тази гледна точка, с цел спестяване на бюджет за разработка и влагане на пари в нов вид въоръжение, което е вече разработено в някои от страните членки, държавите от евроатлантическото пространство прибегнаха до предоставяне и споделяне на способности и технологии (*pooling and sharing, smart defence*). Създаването и подобряването на вече съществуващите такива общи системи за наблюдение на въздушната, надводната и подводната обстановка до голяма степен би намалило финансовата тежест, която биха имали тези скъпо струващи системи върху отделните страни. Ако НАТО иска да постигне оптимизация на своята дейност и да постигне по-качествен и бърз пренос на информация, което ще е много полезно при изпълнение на мисии и задачи от смесени контингенти, то трябва да се загърбят някои предрасъдъци. Все още споделянето на нови разработки и технологии между страните членки е много ограничено. Страните от Западна Европа и САЩ нямат пълно доверие към новите членки от Източна Европа, които са и бивши членки на Варшавския договор. Освен това все още не са напълно преодолени различията между съседни страни членки. Редица държави от евроатлантическата зона смятат, че споделянето на нови разработки технологии и въоръжение, представлява пряка заплаха за тяхната национална сигурност. Доверието между отделни държави и народи, които назад във времето са имали множество конфликти помежду си, не може да бъде изградено толкова бързо, затова трябва да се поеме по нов път. За да се избегнат притесненията за националната сигурност е по-добре да се вложат повече усилия и финансиране в съвместната разработка на нови технологии и системи. Подобряването с общи усилия на вече съществуващите и изграждането на нови системи за колективна отбрана, биха помогнали за по-бързото заличаване на предрасъдъците към някои от страните членки на НАТО. Поемането по този път на сближение на отделните държави ще доведе до оптимизиране на работата на Северноатлантическия съюз и до по-голяма сигурност и по-малък брой жертви при изпълнение на мисии и операции от смесени по състав контингенти.

Изграждането на напълно интегриран модел на системата за национална сигурност и неговото прилагане са цели, които трябва да бъдат постигнати в най-скоро време. Трансформацията на въоръжените сили и органите пряко занимаващи се със следене на заплахите за националната сигурност няма да бъдат достатъчни, ако не се създаде система позволяваща бързия пренос на данни и информация между отделните формирования. За изграждане на действащ модел, България може да вземе пример и идеи от другите страни членки на НАТО. Последваща интеграция на собствения модел към общоевропейския, ще доведе до постигане на едно по-високо ниво на сигурност, както за нашата страна, така и за останалите страни членки. Осигуряването на адекватна реакция на силите за първоначален отговор на терористични заплахи не може да бъде постигнато само с организационни или само с технически средства. Своевременната и целенасочена симбиоза между тях, въплътена в интегрирана Система за сигурност и защита, може да ни гарантира висока степен на адекватност срещу съответната заплаха. Многого на брой възможности за борба срещу тероризма е необходимо да бъдат систематизирани, различните конфигурации от способности да бъдат тествани и на тази основа да се избере най-удачният вариант за противодействие. Времето за реакция на силите за първоначален отговор е от изключителна важност за броя на жертвите, ранените и материалните загуби при евентуална терористична атака, затова то трябва да бъде сведено до минимум, чрез оптимизация на процеса на пренос на информация и вземане на решения. Интегрираната система предоставя възможност това време значително да бъде намалено. Необходимо е непрекъснатото надграждане интегрираният модел на системата за национална сигурност, тъй като той представлява отворена система, към която могат да бъдат внасяни подобрения. Ние не трябва да оценяваме възможностите за изграждане на напълно интегриран модел на системата за национална сигурност, а да се стремим към него независимо от условията и препятствията, пред които ще се изправим, защото той не е аксесоар, а нещо напълно необходимо за защита на населението от всички видове заплахи и осигуряване на по-високо ниво на сигурност за страната.

Изготвил: лейтенант Росен Трошев